

МІСЦЕ І РОЛЬ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В СИСТЕМІ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ

Колесник Д.В., dinyk_style@ukr.net

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Особисте страхування має багато спільного з соціальним, насамперед у об'єктах страхового захисту громадян. Проте між особистим страхуванням і соціальним є відмінності. Головна з них стосується джерел формування страхових фондів. В особистому страхуванні ними є переважно індивідуальні доходи громадян, а в соціальному - кошти підприємств, установ, організацій.

Згідно з класифікацією страхування за об'єктами особисте страхування розглядається як окрема галузь. Особисте страхування має на меті надання певних послуг як фізичним (окремим громадянам, членам їхніх сімей), так і юридичним особам (наприклад, страхування працівників за рахунок коштів підприємств від нещасних випадків). Ці послуги передбачають страховий захист страхувальників (застрахованих) у разі настання несприятливих подій для їхнього життя і здоров'я. В особистому страхуванні розглядають такі страхові ризики: смерть страхувальника (застрахованого); тимчасова втрата працездатності; постійна втрата працездатності; закінчення страхувальником (застрахованим) активної трудової діяльності у зв'язку із виходом на пенсію; до життя страхувальника (застрахованого) до закінчення строку страхування.

До підгалузей особистого страхування належать страхування життя (пенсій), страхування від нещасних випадків і медичне страхування. Останні дві підгалузі в економічній літературі об'єднуються під назвою «страхування здоров'я». Здійснення особистого страхування пов'язане з певними труднощами. При його проведенні дуже важко, зокрема, правильно оцінити ті ризики, які приймаються на страхування. Через це таке страхування пов'язане, по суті, із встановленням умовної страхової суми, яка лише наближено відбиває збиток, що його може завдати страховий випадок.

Поділ страхування на окремі підгалузі зумовлюється сукупністю ризиків, які вони об'єднують, тривалістю дії договорів страхування, а також порядком накопичення коштів для здійснення страхових виплат. Враховуючи останнє, страхування життя, що характеризується поступовістю такого накопичення протягом дії договору страхування, об'єднує накопичувальні види особистого страхування, а страхування від нещасних випадків і медичне страхування — ризиковані.

Страхування життя передбачає відповідальність страхової компанії в разі смерті страхувальника (застрахованого) під час дії договору страхування або дожиття до певного обумовленого в договорі строку. Крім того, в договорі страхування додатково може бути обумовлена відповідальність страховика і при дожитті застрахованої особи до певної події, наприклад одруження, народження дитини, а також у разі втрати нею здоров'я від нещасного випадку.

Договори страхування життя мають певні особливості. Так, у разі страхування життя відповідальність страхової компанії настає, якщо страхувальник (застрахований) помер з будь-якої причини (а не тільки від нещасного випадку, як це передбачено при страхуванні від нещасних випадків). Договір страхування вважається договором приєднання, оскільки цей договір, і особливо загальні його умови, виробляється лише страховиком. Страхувальник погоджується на умови, які пропонує йому страховик. Це договір доброї волі, бо в його основу покладено довіру між страховиком і страхувальником. Наприклад, страхувальник, укладаючи договір, зобов'язаний відповідати на поставлені запитання, і відповідати чесно. Інакше договір страхування вважається недійсним.

Договором страхування передбачається, що страхова компанія зобов'язується сплатити страхувальникові (застрахованому, вигодонабувачеві) фіксовану страхову суму чи пенсію або погасити суму кредиту, що його взяв страхувальник для придбання якогось товару. Фіксована сума виплачується вигодонабувачеві у випадку смерті застрахованої особи.

При проведенні страхування життя основними страховими випадками є дожиття до закінчення строку страхування або смерть страхувальника (застрахованого) протягом його дії. Саме тому страховій компанії потрібно визначити ймовірність цих подій. Якщо взяти до уваги цей важливий момент, можна досягти еквівалентності у відносинах між страховиком та страхувальником і забезпечити страховикові можливість побудувати міцну фінансову основу своєї діяльності. На шляху до вирішення цього завдання важливе місце має вимірювання норм смертності. З цією метою складають таблицю смертності, яка базується на показниках статистичного обліку населення або матеріалах самої страхової компанії.

Дострокове припинення дії договору страхування з ініціативи страхувальника призводить до зміни початкових відносин між ним і страховиком. У цьому випадку страховик має сплатити страхувальникові певним чином обчислену викупну суму. Але за умовами договору такий обов'язок на нього може й не покладатися, якщо договір триває недовго. Страховик не має змоги повернути страхувальникові всю зарезервовану під час дії договору суму премій. Страхування охоплює певне коло страхувальників, і коли його залишає навіть один із них, порушується вся система, на якій базується страхування. Передчасне припинення договору тягне за собою те, що страхова компанія недоодержує певну суму премій, яку вона згодом планувала використати на здійснення виплат. До того ж і витрати страховика, пов'язані з обслуговуванням договорів страхування, передбачалося поділити на цілий ряд років, а переривання договору робить це неможливим.

Класифікація страхування за об'єктами передбачає поділ його на види. Це дає змогу страховикам розробляти єдині правила страхування певних об'єктів від характерних для них ризиків, застосовувати методи розрахунку тарифів, які розробляються для різних видів страхування, визначити особливості формування резервів страхової компанії.

Страхування життя є дуже важливим напрямком діяльності на переважній більшості страхових ринків економічно розвинених країн світу. Потреба розвивати його надалі існує і в Україні. Україна вже має певний досвід щодо страхування життя за умов ринкової економіки. Застрахований або страхувальник мають право на одержання страхової суми після закінчення строку дії договору. Розмір суми, яку страхова компанія виплачує за наслідки нещасного випадку, визначається з урахуванням ступеня розладу здоров'я. Максимальна сума виплати передбачається при стійкому розладі здоров'я. При цьому враховується стійкий розлад здоров'я, що спостерігається лише протягом одного року від настання нещасного випадку. Умови договору страхування передбачають виплату страхової суми і в разі смерті застрахованого. Якщо сталася смерть страхувальника (фізичної особи), який уклав договір страхування, то права і обов'язки його може взяти на себе інша особа. У цьому разі, якщо постає потреба розірвати договір страхування, то інший страхувальник може одержати викупну суму лише за той період страхування, протягом якого він сплачував внески. Викупну суму щодо частини договору страхування, сплаченого першим страхувальником, одержує застрахований. Але все це не стосується випадку, якщо перший страхувальник сплатив внески за один раз. У цьому випадку заміна страхувальника може не проводитись.

З усього сказаного, ми можемо зробити певні висновки: українська системі особистого страхування поступово просувається уперед, є багато факторів, що її стримують, але майбутнє за даним видом страхування.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про страхування (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 18, ст. 78)
2. Осіпова, М. А., Ольвінська Ю. О. Особливості розвитку особистого страхування в Україні. *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць*. Випуск 2 – Одеса, ОНЕУ. 2016. С. 215 – 221.